

تاڭجارق جولى ۇلى

تاڭجارق جولى ۇلى شىعارمالارى

(2)

唐加勒克·卓勒德全集

«شىنجاڭ كىتاپ قامباسى» باسپادان شىعارۋى قاسى

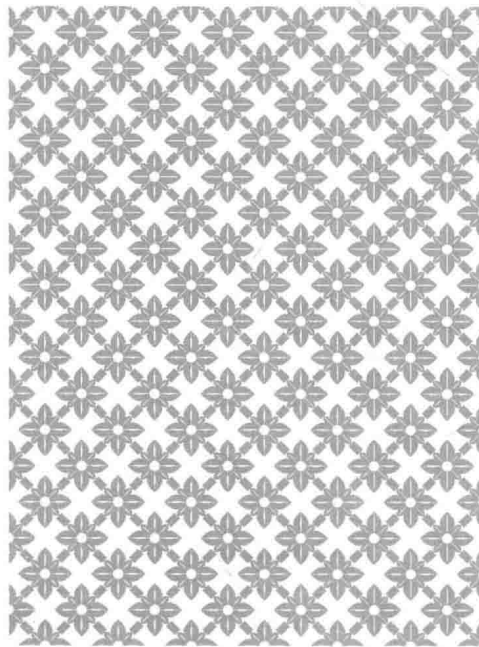
شىنجاڭ خەلق باسپاسى

تاڭجارق جولدى ۇلى شعارمالارى

唐加勒克·卓勒德全集

2 - توم

«شىنجاڭ كىتاپ قامباسى» باسپان شعارۋ القاسى

شىنجاڭ خالىق باسپاسى

图书在版编目(CIP)数据

唐加勒克·卓勒德全集: 全2册: 哈萨克文/ 乌拉赞拜编. —
乌鲁木齐: 新疆人民出版社, 2014.12

(新疆文库)

ISBN 978 - 7 - 228 - 18185 - 8

I. ①唐… II. ①乌… III. ①诗集 - 中国 - 现代 - 哈萨克
语(中国少数民族语言) IV. ①I226

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2014)第 313459 号

新疆

文库 《新疆文库》编辑出版委员会

唐加勒克·卓勒德全集(2)

编 者 乌拉赞拜·叶格吾拜

审 定 哈布丁·卡德尔

责任编辑 司马德里·居坎

编 辑 海拉提·哈斯海

责任校对 吐尔逊

设计总监 宁成春 刘堪海

印制总监 郑 忠

哈文标识 买买提·诺比提

书名题写 买买提·诺比提

出 版 《新疆文库》编辑出版委员会
新疆人民出版社

地 址 乌鲁木齐市解放南路 348 号

邮 编 830001

电 话 0991-2320906

制 版 孜吾烈西·胡玛别克

印 刷 中华商务联合印刷(广东)有限公司

版 次 2015 年 4 月第 1 版 第 1 次印刷

开 本 889 毫米×1194 毫米 1/16

印 张 39.5 印张

字 数 802 千字

印 数 1-1 500 册

定 价 282.00 元(全二册)

《新疆文库》官网网址: <http://www.xjwenku.com>

مازمۇنى

داستان - تولعاۋلار

3	 ويلاسام ايعايعا ەرگەن مەن ءبىر جازعان
30	 داعىتىدا جول توسۋ
46	 تۇتىنىدالۋ
83	 ءبورى مەن ءبورباسار
93	 مولىدا مەن باقسى
99	 نۇپتەبەكتىڭ اسى
130	 تۇرمە ھالى
147	 تۇرمە تارىخى
158	 قوش بول، ءتورت تۇلىگىم
195	 ءبىزدىڭ مەكەن

مىسالدار

203	 ارىستان مەن تۇلكى
206	 تۇلكى مەن تاۋىق

جوقتاۋلار

211	 ءنۇرپاننىڭ جوقتاۋى
-----	--------------------------

214		ءيشانىڭ جوقتاۋى
216		ەكى جوقتاۋ
220		ناقىسبەكتىڭ قازاسىنا كوڭىل ايتۇ
224		ناقىسبەككە ايتىلغان داۋىس
226		جايربەكتى جوقتاۋ
230		بالتايدى جوقتاۋ
233		نارنىبايدى جوقتاۋ
234		تاڭجارقىتىڭ وزىنە ارىلغان جوقتاۋى

ازىلدەر، قاعىسۇلار

239		تاڭجارقىتىڭ شارعىنمەن ءبىرىنشى رەت قاعىسۇى
241		تاڭجارقىتىڭ شارعىنمەن ەكىنشى رەت قاعىسۇى
243		اراسان ايىقتىرار اۋرۇدان
243		جاس كۈندە بۇلا بولپ كىم وسپەيدى
244		بوپ قالدى، قۇداعىم، قارا توبەل
245		ورازقان، ادلبەگىم — تۇعان ءنىم
245		كەل، قاشايىق، قۇربىلار، قوزى ءمنىپ
246		قاين جاعىنداى ءبىر جەڭگەسىنە ايتقانى
246		ساۋداگەر جىرى
247		تولەۋباي اقالاقشىعا
248		بەتاشار

قىسالار

255		ابدىكەرىم
280		ءسانۇار پاتشا
334		بەردىبەك پەن شاھىزات
365		نازيگۈل
457		ءانۋار — كۈلاندا

ايتستار

525		الەكەن مەن ۋازىل ايتسى
529		قويدىممەن ايتسى
556		نۇردى مەن الەكەننىڭ ايتسى
580		نۇريلامەن ايتسى
592		ۋالجالعاسپەن ايتسى
610		بايمۇقامەتپەن ايتسى

داستان - تولعاۋلار

ويلاسام ايعايعا ەرگەن مەن ۋېر جازغان

سېنىدىم ۋېر وزىڭە اۋەل كارىم،
بەستوبە شاپقى مەنىڭ جۇرگەن جەرىم.
تالدى — قىستاۋ، جايلاۋىم — كوكشوقى ەدى،
ماڭدايدان ويلاعاندا اعار تەرىم.
قامىستى اينالاين ورنىڭ وزگە،
كىر جۇپ، كىندىگىمدى كەسكەن جەرىم.
شاقشاقاي، قارعا قۇپ، تاسپەن ۇرپ،
نەشە ويپ تابانمىدى تەسكەن جەرىم.
وتپەگەن نەلەر قىزىق بالالىقتا،
قالمايدى جاتسام — تۇرسام ەستەن مەنىڭ.

دەۋشى ەدىك: قارا شاتقا بارالىق تا،
ويلاماي جىلان — شايان ارالىقتا.
تاباندى تاس تىلگەن سول شورتاقتايمىز،
دەيمىز دە: ۋېر انادان قالالىق پا؟
قىدىربەك باستىمىز ۋېر توپ بالا،
قىلمادىق نەلەر ەستى شالالىقتا.
سۇ قۇيىپ تىشقان ۇستاپ، ايعىر قىلىپ،
دەۋشى ەدىك: مۇنى سۇغا سالالىقتا؟

جۇرۇشى ەك شاقشاقايعا قۇرىپ تۇزاق،
قويمايمىز شىقسا ەگەر نىنەن ۇزاپ.
قۇانپ مال تاپقانداي بولۇشى ەدىك،
كوكميا ات بولغان سول، قارشىغا ۇزاق.

قۇيرىعن جىلقىلاردىڭ جۇلىپ الپ،
 تۇزاقى بىلمەك - بىلمەك تۇيىپ الپ،
 ايداۋشەك كەكىلىكتى تاۋغا قاراي،
 تۇزاقى قونار جەرگە قۇرىپ الپ.
 كەلۋشەك شەشەمىزدەن تاماق سۇراپ،
 مويىندى بىر جاعىنا بۇرىپ الپ.

سونىمەن وتكىزۋشەك بۇكىل قىستى،
 ۋايىم، الدى قاسىرەت ئىش پەن تىستى.
 الدانىپ اۋەيلىككە وتكەن كۈندەر،
 قاسىرەت، دەرت قوزعالپ ويغا تۇستى.

اتادان تورتەۋ، انادان تورتەۋ،
 ۋەندىرۋشى بىر قۇداي.
 جالعىزدىق كورەر جەرىم جوق،
 مۇڭىمدى ايتار ەلىم جوق.
 الداپ جۇرىپ الاسىڭ،
 اقىر بىر كۈن دۇنيە — بوق.
 جاستىقتا باستى تارتىپالغان،
 قارسى بوران — جەلدەي سوق.
 جانىپ تۇرغان سۇم كوڭىل —
 جايىناپ تۇرغان قىزىل شوق.
 قول - اياقتى بايلاشقان،
 ەكى كوزدى جايىناتقان،
 وزىمىزدە كۇنا كوپ.
 قۇداي دەگەن مومىنىڭ
 ايسىرىن اشپاي جاپ.
 بىراز نازىم، سويلەيىن،

باستان كەشكەن حالمدى،
مۇدىرمەي سويلە تىلمەن جاق.

باسىندا، ۇيدەن شىقتىم ۇشىنىشى ايدا،
جىگىتكە ۇزى نىزدەمەي بەينەت قايدا؟!
كەۋىردەن الپىس ۇسارى الاسى ەدىم،
نىزدەگەن تابىلار دەپ اندەقايدا؟!
ەلىنەن^① قاشقىن بولپ كەلگەن ەكەن،
بەس جىگىت البان ەلى، بولدى پايدا.

وزدەرى قاشپ كەپتى باسنى الپ،
جىلاپ ۇجۇر كوزدەرىنە جاسنى الپ.
مالدارىن قايتا بارپ اكەلمەككە،
ەرتىپ ۇجۇر ەبىلاتى قاسىنا الپ.

رۇسنى ايتادى ەكەن: جانىبەك دەپ،
كەسى ەكەن جۇرتتان اسقان داۋلەتى كوپ.
سۇراغان البان ەلىن مۇسىلمانباي،
كەسى ەكەن اتى شىققان، ەبىر قاراكوك.

سۇلتانقۇل، ەۋباكىردىڭ بالالارى،
اقىلى جۇرتتان اسقان دانالارى.
ۋاقتىندا بولشەۋىكتىڭ سۇرگىن بولغان،
بۇزىلعان قارقارانىڭ قالالارى.
تۇتقىندا، بىرنەشەۋىن شىكەرى ايدا،
قالپىتى جىلاپ - سىقتاپ انالارى.
«جۇاننىڭ جۇرت سۇراغان بالاسى» دەپ،
جانىنا باتقان ەكەن تابالارى.

جاستارى قۇتىلىپتى جاياۋ قاشپ،
قۇلجاغا كەتكەن ەكەن كەتپەندى^② اسپ.

① ەلىنەن — بۇرىنقى كەڭەس وداعى مەڭزەلەدى.

② كەتپەن — بۇرىنقى كەڭەس وداعىنا قاراستى جەر اتى.

جىلاسا مۇڭىن ايتىپ زار ەڭىرەپ،
 ادامنىڭ شىدار ەمەس جانى اشىپ.
 جۈرەكتى، مىلتىق اتقىش جىگىت بولسا،
 ەجۈر ەكەن ەبارىن جىناپ، اقلداسىپ.
 سىرتىمىنان ەابىلاتى ەستىپتى ەكەن،
 ەبىر جىگىت كەلدى ماعان جاقىنداسىپ.
 ولارمەن از سويلەسىپ، سىر سىرلاسىپ،
 مەن داعى جۈرمەك بولدىم، جانىم اشىپ.
 «باسىندا كەيىنگى ايدىڭ جۈرەمىز» دەپ
 قوي سويىپ، قول الىستىق شاقىلداسىپ.

جىگىتتى دايارلادى سايلاپ الپ،
 كۈتىندى ازىق - تۈلىك جايلاپ الپ.
 تاۋەكەل، اجال كەلسە كىم ولمەيدى،
 ەبىر كۈمەك كۈرسەتەيىن بىرگە بارىپ.
 مەن داعى دايارلادىم ەبىر بەساتار،
 ەكى ەجۈز وەمەنەن مايلاپ الپ.
 الا دەپ مەندە بىرگە جۈرمەك بولدىم،
 بەلىمدى تاۋەكەلگە بايلاپ الپ.

وڭالار قاشان بولسا ەستىڭ اعى،
 اشلىسىن قايدا جۈرسە جىگىت باعى.
 ەبىر كۈنى ابىلاشتا^① قونىپ جاتساق،
 وماربەك نىزدەپ كەپتى مەنى تاعى.
 «جولداستار، جىيىلىڭدار ەتورت سۈمبىلعا»!
 بولپىتى باراتۇعىن مولشەر شاعى.
 سۇنقىجان، اسىلقان مەن الگى وماربەك
 تۇقىمى سۇلتانقۇلدىڭ، ول باياعى.

① ابىلاش — قازىرگى قۇلجا اۋدانىنا قاراستى جەر اتى.

اداسپاي، اسلقان مەن قارا ۋاپازىل —
 ۋبارى دە تۈگەل باتىر، جوق سايلى.
 جاسنان مىلتىق كورگەن باي بالاسى،
 جارايىدى قارغا اتۇغا ەڭ ايلى.

قارتايغان سولڭ نە كەرەك،
 جاستىقتا كورمەي قىيندى.
 بەيسەنبىنىڭ تۇنىندە،
 وڭكەي باتىر جىلدى.
 ايتىپ سويىپ اقسار باس،
 ارۋاقتارغا سىيندى.
 — تاۋەكەل! — دەپ اللعا،
 باسپاق بولدى قىردى.

جولقىپاق بولپ ۋار جاققان،
 تاڭغا جۇنق تاراستىق.
 كەمەگە كەلسەك ادام كوپ،
 وتپەككە بۇرىن تالاستىق.
 ۋوتىپ الپ: — جولمىز
 بولار ما؟ — دەپ بال اشتىق.
 ۋتۇسىپ جاتىر قۇمالاق،
 وڭدى — سولدى كەز بولپ.
 — جولداستار قاشان كەلەر؟ — دەپ،
 كوك شوپكە جاتتىق دومالاپ.
 ساسكە مەزگىل بولعاندا،
 سارى باۋىر ات ۋمىنىپ،
 ات قۇيرىعىن شورت ۋتۇيىپ،

ەدىگە باتىر — قانا بەك،
كەلە جاتىر ساڭلاقتار.

پەشەتتى وعى قويىنىدا،
بەساتارى موينىندا،
جىرما التى جاسىندا،
شېبرايم قاسىندا،
بىزگە كەلىپ قوسىلدى.
تورتسۇمبىلدىڭ ار جاعى —
جار بۇلاقتىڭ باسىندا.
قانا بەكپەن سەگىز بوپ،
جاتا بەردىك سول جەردە.
سۇلتانقۇلدىڭ تۇقىمى،
بۇرىننان مەنىڭ قاسىمدا.

ساسكە مەزگىل وتكەندە،
كۈن توبەگە جەتكەندە،
سارسەنباي ۇعىلى بەردىعۇل،
ولەڭ ايتىپ سارتىلداپ،
نەشە الۋان سىقىرىپ،
تارلان اتى پىسىقىرىپ،
دەلەگەي قالپاق باسىندا،
تارلان اتى استىندا،
ول دا كەلىپ قوسىلدى،
اقىمەتجانى قاسىندا.

شاتتاندىق ءتۇس اۋعاندا،
ايەلدەر سىير ساۋعاندا،

باترلوعن اڭداتپ،
قارا، چولدى شاڭداتپ،
قارا قىزىل ات ۋىنىپ،
جورعالاتا جاتقىزىپ،
نوعايشا جىرلاپ كەلەدى - ۋ،
چولداستارىن شات قىلىپ.
نوعاي پورم كىنىپ،
ۋىر الالا سىنىپ،
تاسقا قونعان قىرعىداي،
تەك - جەڭىن جىنىپ،
ۋىلاتى كەپ قالدى،
بولپ قالدى جىلىپ.

اسقاباقتاي باسى بار،
قىلىعان قارا قاسى بار،
سارى مۇرتىن شىراتىپ،
تالايدى العان قىراتىپ،
سول مەزگىلدە باتىردىڭ
جىرما سەگىز جاسى بار.

بارىپ زاۋرەن سالماققا،
مالدارىن تۇگەل الماققا،
باتىرلىق سوندا بەلگىلى،
چولعېپ قالساق سولداقتا.
تاڭجارقىتىڭ كوڭىلى،
قايتا باسىپ قايتقاندا،
كەلەكەنى الماقتا.

وسلايشا جىلىدىق،
ماسەلە ايتىپ تۇيىندىك.

قولدا مىلتىق، قويىندا وق،
قورامساقتا بەستوندى وق.
جانىپ تۇرغان سۇم كوڭىل،
لاۋلاپ تۇرغان قىزىل شوق.

تاۋەكەل دەپ اللعا،
دايارلاندىق، سىيىندىق.
قام — قايىقى جوق كوڭىلدە،
تاماقتانىپ قۇرساق توق.
قىزىعىن كور جاستىقتىڭ،
الداپ ءجۇرىپ الادى،
اقىر ءبىر كۈن دۇنيە — بوق.

سونىمەن مىندىك اتقا ناماز شامدا،
جولى بار شەكارانىڭ اۋىز تامدا.
قلىر جەر، قارا دالا، ۇرتتام سۇ جوق،
كەلەمىز سارتىلداتىپ قارا جولدا.
پىازدىق دەگەن جەرگە ساۋ — سالامات،
كۈن شىعا ارەڭ جەتتىك ءبۇتىن تاڭعا.

ساي ەكەن ەگىن ەككەن — الگى سايىم،
مەسپىز بەيعام ادام — قاراپايىم.
شىندە قالىڭ ەلدىڭ كوزگە تۇسسەك،
بويىڭا تارامايدى شىكەن شايىڭ.
كەتپەنمەن قالجاتىڭنىڭ^① ارالىعى،
ەل ەكەن قۇجىنعا، ايتسام جايىن.

قالىپىز جاقىنداسىپ ەلگە تامان،
جۇرگەندە كوڭىلىڭ شات ەسەن — امان.

① قالجات — بۇرىنقى كەڭەس وداعىنا قاراستى جەر اتى.

المستان ەكى ەگىنشى قاراڭدادى،
بۇرىلدىق قارا جولدىن بەلگە تامان.

بارعان سولڭ قالتارسىقا تۇستىك اتتان،
ايلانىپ شىعپ الدىق تەرەڭ شاتتان.
ات بايلاپ، دالدا جەرگە جاسىرىندىق،
ەش ايلا قۇتىلعان با ادامزاتتان؟!

شىنىمەن كورگەنمدى مەلۇم ەتەم،
وتىرىك ايتقان ءسوزدىڭ ءبارى ماقتان.
وتكەنن جاسىراتىن پەندەلەر كوپ،
كۇنگەي دەپ تەرىسكەيىن ەلگە ساتقان.
نامىسقا شوق تۇسكەندەي بولساداى،
شىنىدىقتى اشىپ ايتام بولپ جاتقان.
جىبەردىك ءۇشجوتعا قاراۋىلىشى،
سولدرات كەپ قالماستىن دەپ قالجات جاققان.

باتىرعا سىيىنامىز عالي شەردەي،
جىگىتكە ازاپ قايدا ارام تەردەي؟!
وتىرساق الگى تۇسكەن قالتارىستا،
كەلەدى ەكى ەگىنشى ءبىزدى كورمەي.

جۇمسادىق ەكى بالا: — بارىپ كەل، — دەپ،
اقىرىن ۇرماي — سوقپاي الپ كەل دەپ،
ۇعالىق اڭگىمەستىن ەگىنشىنىڭ،
سارت پا ەكەن، قازاق پا ەكەن، تانىپ كەل دەپ.

ەكەۋدى وگىز مىنگەن كەلدى ايداپ،
اۋەلى قىسمعا الدىق قولىن بايلاپ:
— قاي جەر بۇل؟ سولدرات قايدا؟ مالدار قايدا؟ —
دەپ تۇرمىز ۇقتىرىپ بەر ءبارىن جايلاپ.